Meraklısı çok olduğu için üniversite kütüphanesinde Orlando Figes'in Krimkrieg kitabı için sıraya girmiştim. Büyük boy 750 sayfa olan kitap piyasada 35 Avroya satılıyor, ebadı için pahalı sayılmaz ama şu sıralar olabildiğince az para harcamakta yarar bulunuyor.

Neden gerekti bu savaşı öğrenmek derseniz, Birinci Dünya Savaşı'nın açılışı olarak kabul ediliyor. 1853'te başlayan ve sadece Kırım'da değil Besarabya ve Tuna boylarında da süren savaşta Osmanlı İmparatorluğu ile İngiltere ve Fransa birlikte Çarlık Rusya'sına karşı savaşıyorlar. 60 yıl sonraki ilk dünya savaşında ise taraflar yer değiştirecektir.

Figes'i başka kitaplarından da biliyorum, sağcı ama iyi araştırmacı… Savaş öncesini ayrıntılı olarak anlatıyor ve insan bilmediği önemli şeyler öğreniyor.

En az önemlisi Tolstoy'un bu savaşa subay olarak katılmasıdır. Savaşın en şiddetli yaşandığı yer Sivastopol ve Tolstoy'un da Sivastopol Öyküleri vardır. Sonraki yıllarda yazacağı Savaş ve Barış'ta katılmadığı bir savaşı, Çarlık ordusuyla Napolyon komutasındaki Fransız ordusunun Borodino savaşını anlatırken savaş hakkındaki bilgisini kullanmıştır. Bu savaşta Çarlık ordusuna komuta eden General Kutuzov o kadar tanınır ki, SSCB döneminde de yüksek askeri nişanlardan birisi Kutuzov adını taşır.

Daha önemli bilgilere gelince…

Balkanlarda Osmanlı'nın işgali altındaki topraklarda yaşayan halkın –yıllarca sürdürülen Müslüman kolonizasyonuna rağmen- büyük oranda Hıristiyanlardan oluştuğunu biliyordum. Bunların büyük çoğunluğunun Ortodoks olduklarını ise bilmiyordum. Yunan, Romen, Bulgar, Sırp halkları büyük oranda Ortodoks ve bu da Çarlık için bu halklar üzerinde önemli bir vesayet sağlıyor. Çarlık için Ortodoksluğun merkezini temsil eden Ayasofya büyük önem taşıyor.

Kırım savaşı sırasında Çarlık Ortodoksları yardıma çağırır ve Balkanlardaki değişik Ortodoks

halklardan Çarlık ordusu saflarında savaşa katılanlar olur.

Hıristiyanlığın değişik bölümleri arasında 19. yüzyıldaki şiddetli çatışmayı bilmiyordum. Ortodokslar ve Katolikler her yıl Kudüs ve Bethelem'de kutsal yerleri ziyaret ederler, bir çeşit hacı olurlar. Burada özellikle Yunan Ortodokslarla Fransız Katolikler arasında sürekli kavga çıkar ve bazen 40 kadar insan ölür. Bu nedenle bu alanın hakimi olan Osmanlı Hıristiyanların hac zamanında orduyu nezaretçi olarak görevlendirmektedir.

Karadeniz ve Boğazlar 19. yüzyılın ortalarında da son derece önemli yerlerdir.

Dünyanın bütün denizlerinde gezebilen İngiliz savaş gemilerinin giremediği tek yer Karadeniz'dir. Boğazlardan geçiş Osmanlı'dan alınacak izne bağlıdır ve o da yapılan anlaşma gereği zorunlu olarak Çarlık'a danışacaktır.

Hatırlanacak olursa Osmanlı İmparatorluğu'nun Birinci Dünya Savaşı'na girmesi de İngiliz savaş gemilerinden kaçan iki Alman savaş gemisinin İstanbul'a sığınması ve Osmanlı sancağı çekilerek Karadeniz'deki Rus limanlarını bombalaması üzerine gerçekleşecektir.

SSCB için de Karadeniz büyük önem taşıyordu çünkü İstanbul'da bulunan İngiliz donanması pekala bu denizin kuzey kısmına asker çıkarılmasında kullanılabilirdi. SSCB bu nedenle Mustafa Kemal'i desteklemiş, Mustafa Suphilerin katledilmesine aldırmamış ve İngiltere'nin bir an önce İstanbul'dan uzaklaştırılmasını istemiştir.

Savaştan önce Rusya'nın Osmanlı'nın elinde olan Kırım'ı alması, burada yerleşik olan Kırım Tatarlarını bölmesi, bir bölümünü kendi yanına çekmesi de anlatılıyor.

Rusya'nın hızla yayılması ve komşu toprakları işgal etmesi gerçekleşiyor. Kafkasya'nın işgali, Çerkezlerin katledilmesi ve sürülmesi, Çeçen direnişi ve Şeyh Şamil'den de kısaca söz ediliyor.

Figes kitabında iki tarafta da din faktörünün önemli olduğunu sürekli vurguluyor.

Ortodoks Çarlık Kafkasya'daki Müslümanları bastırıyor. Özellikle Çeçenler din devletini savunuyorlar. Kırım savaşında da bir tarafta Ortodokslar, diğer tarafta ise Müslümanlar, Katolikler ve Anglikanlar bulunuyor.

Din ve mezhepler savaşı meşrulaştırmak için sürekli kullanılıyor.

Çarlık Rusyası Osmanlı'nın başına büyük derttir. Osmanlı girdiği bütün savaşları kaybeder ve Ortodoks halkların imparatorluktan kopmalarını kabul etmek zorunda kalır.

Yunanistan'ın 1830'daki bağımsızlığına Londra Konferansı ile karar verilir ama bunu sağlayan asıl güç Çarlık Rusya'sıdır. İngiltere ve Fransa da savunur.

SSCB zamanında NATO'nun sosyalist bir ülkeyle en uzun sınırına sahip olan Türkiye için sorun sürer.

SSCB'nin çözülerek dağıldığı 1991-2002 yılları arasında Rusya Federasyonu ile Türkiye, Kafkasya ve Orta Asya'da hakimiyet mücadelesi yapacak, Türkiye hiç olmadığı bu alana girebilmekle birlikte mücadeleyi kaybedecektir.

AKP döneminde ise ilişkiler bambaşka olacaktır.

Bu ayrı bir konudur.

Kırım savaşında en az 750 bin kişi ölür ve bunların üçte ikisi Rus ordusundandır.

İlk kez bu savaşta gazeteler cephelerden günü gününe haber verirler. Telgrafın haberleşmede

etkin olarak kullanıldığı ilk savaştır.

Kitapta Sivastopol'da hala duran çok sayıda mezardan bazılarının fotoğrafları vardır. Subaylar ayrı olarak, askerler 20-30 kişilik gruplar halinde gömülmüştür.

Mezarlarında yazılı olan yazıdan –Tanrı ve çar için öldüler- çarın bizdeki halifeden de yüksek bir otoriteye sahip olduğu anlaşılıyor.

Çar'ın kutsal bir yeri var ve Bolşevikler'in devrimden sonra bir süre esir tutulan Çar ve ailesini daha sonra öldürmelerinin, iç savaşta karşı tarafının umudunu kırmaya yönelik olduğu düşünülebilir.

Tıpkı iç savaşı çabuk bitirmek için Çavuşesku ve eşinin idamı gibi…

Neyse konuyu dağıtmayalım…

Tarih böyledir, gitti mi gider…